

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Catechesis Pverilis

Melanchthon, Philipp

Lipsiae, 1543

VD16 M 2628

De Promissione Addita quarto praecepto.

urn:nbn:de:hbz:466:1-33561

morum iustum est, quare summi sciant non iniu-
stis & immoderatis expilationibus onerandos es-
se ciues, sciant facultates pauperum non profu-
sioni aut rapacitati potentum seruire, sed publi-
cæ necessitati. Rursus & ciues in causa probabi-
li sint officiosi erga dominos, sed pro modo fa-
cultatum, sicut iubet Christus dari eleemosynas,
ἐκ τῶν ἐνότων, id est, pro facultatibus, ex eo
quod habemus ac dare possumus.

DE PROMISSIONE AD-
dita quarto præcepto.

VNIVERSÆ legi additæ sunt promissiones
præmiorum, quæ reddentur obedientib.
& comminationes pœnarum, quibus adfi-
cientur contumaces. Quid enim esset lex sine
præmijs & pœnis? Passim autem hæ promissiones
& cōminationes repetitæ sunt, sed ut sint in con-
spectu, aliquæ coniungantur, ut hîc primo & se-
cundo præcepto, & quarto expresse additæ sunt
tum promissiones tum comminationes, quas scia-
mus non esse inanes uoces, sed uera Dei oracula,
quibus respondent euentus. Nam, etsi ecclesia est
subiecta cruci, & cause magnæ sunt huius miran-
di consilij Dei, tamen in gubernatione politica
Deus est custos disciplinae, ac atrociora scelera sine
ulla dubitatione, corporalibus pœnis punit, ut ui-
demus

demus homicidas etiam cum la uerunt, ac euasif se iudicia putantur, tamen mirabiliter ad supplicium retrahi. Hæc manifesta experientia fateri coëgit ethnicos saniores, Deo curæ esse hominū facta, displicere Deo iniustam crudelitatem, & puniri eam diuinitus. Idem iudicatum est de periuurio, & de incestis libidinibus, & de his qui parentes contumelijs adfecerunt, ac hodie usitato prouerbio dicitur, tragico genere mortis moriturum esse, qui parentes contumelia adficit. Ipsi etiam meminimus multa exempla.

Vt igitur supra monui promissiones & comminationes additas esse, ut ad fidem & timorem Dei exuscitemur, ita & in officijs huius præcepti, Deum intucamur mandantem, & adprobantem hæc officia, & uindicē contumaciæ. Multos ignaros Dei, ipsa tamen naturæ bonitas inuitat, ut foueant liberos, sint officiosi erga parentes et cognatos, iuuent communem societatem ciuū. Ac nisi hanc uirtutem & σοφὴν Deus in natura hominum fueret, nulla esset politia. Sed nos qui doctrinam cœlestem audimus, sciamus non solum hac naturali inclinatione hæc officia præstanda esse, sed accedere oportere timorem Dei, qui impellat, ut perpetuo & ardentem ea præstemus hoc consilio, ut Deo nostram obedientiam de-

claremus, colligamus ergo sententias & exempla quæ ostendunt poenas huius uitæ, ut **Cham** maledicitur à patre, **Absolon** & **Siba** qui seditio- nes mouerunt contra **Dauidem**, interficiuntur. **Magentius** qui bonum principem filium **Constantini**, **Constantem** perfidiose & crudeliter interfecit, sibi ipse postea mortem consciuit. **Gratianum** modestum principem interfecit **Maximus**, qui postea à **Theodosio** captus supplicio adfectus est. Denique longissima series esset, si omnium seditiosorum exitus recensere uellemus. Sed tamen utile est hæc exempla in historijs considerare, ut iudicium **Dei** metuere discamus, congruunt enim exempla ad hanc uocem **Christi**, Qui gladium accepit, gladio peribit. Accipit enim gladium is qui non datum à legibus, priuata ambitione aut iracundia stringit. Et **Roman. 13.** dicitur, **Qui** resistent potestati, poenam sibi acquirent. Et **proverbiorum 24.** **Time Deum** fili mi, & regem, & seditiosis ne te adiungas, quia subito peribunt.

Nec tamen satis est de poenis corporalibus cõcionari, sed addenda est doctrina de æternis poenis. Ideo **Paulus** utrasque complectitur, cum ait, **Ne**cesse est obedire, non solum propter iram, id est poenas, sed etiam propter conscientiam. Testatur pol-

tur pollui conscientiam contumacia, id est, excu-
 ti gratiam, spiritum sanctum, & fidem, & amit-
 ti hereditatem aeternae salutis, ac fieri reum irae
 Dei, ac ruere in aeternas poenas, nisi lapsus iterum
 ad Deum conuersus fuerit. Polluta conscientia
 est à Deo auulsa, non inuocat sed fugit Deum.
 Quid potuit igitur à Paulo tristius hoc loco di-
 ci? Quae est maior miseria quam esse auulsum à
 Deo, non inuocare Deum, non regi, non iuuari à
 Deo, ac denique ruere in aeternum exitium? Ha-
 rum poenarum metus in animis iuuenum, & im-
 peritorum excitandus est, ut hoc quasi freno re-
 gantur, & temerarios impetus coherceant, assue-
 faciant se ad amandam tuendamque disciplinam,
 sint morigeri parentibus, obtemperent politico
 ordini. Nec dubitent diuinitus puniri petulan-
 tiam & disciplinae contemptum.

Dixi primum de poenis, quia magis mouentur
 animi mentione poenarum, & quaedam incurrunt
 in oculos. Conferatur & doctrina de praemijs.
 Haec obscurior est, et non intelligitur nisi à pijs,
 & exercentibus fidem in his corporalibus pro-
 missionibus, quas quidem ideo Deus addidit prae-
 ceptis, ut in quotidiana uita sit occasio exercen-
 dae fidei et inuocationis, ut quia dictum est, date,
 & dabitur uobis, iuuat paterfamilias pauperem
 E S uicinum,

uicinum, & petiturus uicissim uictum & suarum facultatum defensionem, primum in inuocatione querit fide remissionem peccatorum, postea statuit uerè et hanc corporalem uitam, hanc suam sedem, domum, politiam, suos agellos, prata, uineas, Deo curæ esse. **Tertio** petit uictum & harum rerum conseruationem. Ita promissiones corporales de multis rebus pios admonent, quod cum in hoc præcepto dicitur, transferatur ad omnia. **Duo** fratres sunt in eadem familia, **Esau** & **Iacob**. **Excruciat** **Esau** parentes ductis uxoribus impijs, quæ contumeliose socerum et socrum trahebant. **Imperat** & ipse superbius in paterna domo expulso fratre cui insidiabatur. **Nec** metuit pœnas, nec præmia diuina curat. **Econtra** uerò **Iacob** & parentes ueneratur, & fratrem amat, metuit enim iudiciũ **Dei** & pœnas, deinde intelligit etiam præmia esse proposita, facit hoc officium, ut bona conscientia **Deum** inuocare possit, deinde agnoscit hæc corporis bona etiã **Deo** curæ esse, & petit se defendi ac iuari. Ita fidem et inuocationẽ exercet, dum studet omni officio leuare mœsticiam parentũ, et cedit fratri. **Ornatur** ergo ingentibus præmijs à **Deo**, eruditur mirandis testimonijs, defenditur inter hostes, locupletatur, seruatur ut senex uideat florentem filiũ **Ioseph**.

Jonathas

Ionathas magno cum dolore uidit patris sui
Saulis iniustum furorem, & sepe grauissimè re-
 prehendit. Sed discernit ordinem diuinum & ui-
 cium quod diabolus admiscuerat. **N**ō adiuuat pa-
 trem molientem exitium **D**auidi, sed seruit natu-
 ræ ordini, diligit eum, & ingenti dolore affici-
 tur propter scelus patris, deinde seruit regno,
 id est, tuetur politicum ordinem, & sustinet to-
 tam molem ueræ gubernationis. **N**am hic iuue-
 nis uerius rex fuit, quàm pater. **C**ur igitur unà
 cum patre interficitur, cum hîc promittatur lon-
 gæuitas illis, qui colunt parentes? **R**espondeo, in-
 genti gloria fuit antea à **D**eo ornatus, accepit igitur
 pro uirtute etiam in hac uita præmia. **E**t
 quanquã ipse singulari **D**eï consilio tollitur è me-
 dio, ne de regno certamina incidant inter **D**au-
 dem & ipsum, tamè eius posteritas mansit ac flo-
 ruit gloria tanta, ut fortiss. uiri à **I**onatha orti
 recenseantur usq; ad tempora exilij **B**abylonici,
 cū quidè reliqua tota posteritas **S**aul statim post
 ipsum deleta sit. **H**æc series posteritatis **I**onathæ
 annotata est **1. Paral. 8.** **A**ccessit igitur præmijs
Ionathæ, & hæc conseruatio diuturna, & ut sic
 dicam, longæua posteritatis, annorum ferè quin-
 gentorum. **H**æc & similia exempla iuuentus con-
 sideret, & discat uerè **D**eo curæ esse etiã corpo-
 ris bo-

ris bona, & dari ea pro officijs disciplinæ erga
 parentes, magistratus, præceptores, consideret
 quanti sint labores, quantæ curæ educationis,
 quàm uerus amor parentum erga liberos, quan-
 ta beneficia sint institutionis. **P**ro his tantis re-
 bus agnoscant se debere gratiam. **D**eus intelle-
 ctum gratitudinis indidit humano generi, & ho-
 mines inter se obligat ad referendam gratiam,
 quam ob causam? ut discamus in his communibus
 exemplis etiam ipsi summo conditori, qui & cor-
 poris bonis, et æterna gloria nos ornat, gratiam
 deberi. **U**t igitur excitentur mentes ad gratitudi-
 nem **D**eo præstandam, assuefaciendæ sunt ad
 hanc uirtutem, tanquam his primis rudimentis.
Quomodo mens aget gratias **D**eo eterno quòd
 naturam condidit, quòd fœcundat quotannis ter-
 ram, ut nos alat, quòd condidit genus humanum
 ad uitam æternam, & filium misit ut restitueret
 uitam æternam, quòd tradidit certam doctrinam
 legis & euangelij, quòd ecclesias & politias con-
 stituit, si tanta est duricies uel ἀσογία, ut nec
 matris pericula & dolores quos in partu susti-
 nuit, nec assiduos labores educationis, quos ambo
 parentes sustinuerunt, magni æstimet, nec pro-
 pter hæc officia parentibus se subijciat. **S**unt ta-
 les naturæ multæ, quarum feritas detestanda est,
 & com=

Et commonefaciendi sunt pueri, ut hanc ipsam
 ob causam discant intelligere et colere gratitu-
 dinem debitam hominibus, ut excitentur ad gra-
 titudinem Deo prestandam. Deinde quia etas te-
 nera ac rudis, nondum uidet quanti sint labores
 gubernationis, horum etiam magnitudo aliquo
 modo eis declaretur, ut discant se gratiam et ma-
 gistratibus debere. Ac omnino quoties fit men-
 tio gratitudinis, de quarto precepto decalogi
 cogitent, sciant eam contineri in hoc precepto,
 et flagitari diuinitus, ac Deo placere, sciant pu-
 niri diuinitus ingratos, ut Salomon in prouerbis
 inquit, **Non recedet malum a domo ingrati.** Sem-
 per autem accedat et haec cogitatio, **Ido homi-**
nibus inditus est intellectus gratitudinis, ideo
haec communia officia nobis praecipuntur, ut di-
scamus Deo deberi gratitudinem. Est autem gra-
 titudo, uirtus seu iustitia quaedam, qua uoluntas
 se obligat illi a quo beneficium accepit, ad mu-
 tua officia debita proportionem, ad diligendum
 eum a quo beneficium proficiscitur, ad ornand-
 um eum aut tuendum, ut narratur **Marci** cuius-
 dam qui praetoram gesserat, et **Bruti** partes secu-
 tus fuerat, insignis gratitudo. **Hic Marcus** cum
 post pugnam factam in campis **Philippicis** ca-
 ptus esset ac inter seruos uenditus, emptus est a
 quodam

quodam **Barbula** qui fuit amicus **Antonij**. **E**t si at-
 tem **Marcus** erat ignotus **Barbule**, tamen inge-
 nij uis, prudentia, moderatio morum digna uiro
 nobili clucebat. **Q**uare cum **Barbula** in comita-
 tu secum duxit, non tam ut seruum, quàm ut ami-
 cum. **F**ortè igitur cum tandem **Romam** cum se-
 cum duxisset, ibi agnoscitur **Marcus**. **A**gnitum
Barbula propter uirtutē seruare cupit. **Q**uare
 ei per **Agrippam** ab **Augusto** ueniam impetrat,
 qua impetrata, non solū libertatem ei reddit, sed
 ipsum quoq; restituit reipub. & honoribus, uenit
 enim **Marcus** in **Augusti** noticiam & familiarita-
 tem. **A**udisti beneficium **Barbule**. **N**unc gratitu-
 dinem **Marci** cognosce. **P**ost **Actiacam** pugnam
 superato **Antonio** mirabili casu **Barbula** inter ui-
 ctos uenditus, emitur à **Marci** procuratore. **C**ū
 autē aliquanto post ad **Marcum** adductus esset,
 mox agnoscitur. **M**emer igitur **Marcus** accepti
 beneficij, exponit **Augusto** quid acciderit, ac o-
 stēdit se necessario deprecari pro **Barbula** à quo
 antea seruatus sit. **L**audat **Augustus** **Marci** offi-
 cium, & propter uirtutis admirationem dat ue-
 niam **Barbule**. **I**am **Marcus** uicissim libertatem
 reddit **Barbule**, eumq; reipublice & honoribus
 restituit. **R**ara sunt hæc exempla, & multò plu-
 res sunt ingrati. **N**ec raro accidit hoc, quòd in
 Tragedia

Tragœdia quispiam queritur, **N**on seruasse, ut essent qui me perderent? **S**ed quia rara uirtus est gratitudo, ideo maiore diligentia rudis etas assuefacienda est, ut eam intelligere et colere discat.

Hactenus de poenis contumaciæ inferiorum et præmijs obedientiæ dixi. **S**ciant autem et gubernatores ad se quoque minas et promissionem pertinere, parentum negligentiam grauius puniri testatur exemplum sacerdotis **E**li. **I**mò magna pars calamitatum humanarum oritur à parentum et gubernatorum negligentia, ac ne sim prolixus, unam hanc sententiam adscribam, quæ semper in conspectu esse parentibus et præceptoribus adolescentiæ debet. **N**on est uoluntas patris, ut pereat unus de paruulis istis. **S**i quis læserit unum de paruulis istis in me credentibus, melius eum esset, mergi cum in mare etc. **M**agnum et atrocè scelus est uel negligentia frenos disciplinæ iuuentuti laxare, uel praua institutione, aut malis exemplis eam corrumpere. **H**æc quàm sint usitata in uita, nimis manifestum est. **C**um parentes, aut præceptores sunt epicurei, non assuefaciunt suos ad agnitionem et timorem **D**eï, interdum alunt et confirmant malas opiniones. **H**æc scelera puniri diuinitus non dubium est, sicut **D**eus inquit, Contemnentes me, reddam contemptos.

Econtra

E contra uero pios ac uigilantes parentes,
 præceptores, & magistratus multa docet pro=
 missio de exercenda fide, eosque magnopere con=
 firmat. **M**agnum, difficile, ærumnosum & peri=
 culosum onus sustinet magistratus omnes, in quo
 gerendo, experientia docuit magnos & medio=
 cres reges ac duces, gubernationem rem esse su=
 pra hominum sapientiam & uires positam, ac
Deï auxilio indigere, qua de re extant innume=
 re sententiæ etiam in ethnicis scriptoribus, sed
 nos credamus grauißimo testimonio **B**aptistæ,
Non potest sibi homo sumere quidquam, nisi sit
 ei datum de super. **E**xercent igitur pij magistra=
 tus fidem, cum petunt & expectant à **D**eo consi=
 lium & auxilium in tota gubernatione. **A**c no=
 runt pij hoc exercitium, & sciunt hanc inuoca=
 tionem non esse irritam, sicut pulcherrimum e=
 xemplum extat 2. Paralip. 20. **Cum ignoramus**
quid agendum sit, hoc unum restat, ut oculos no=
 stros ad te dirigamus. **S**epe autem accidit, ut ne=
 gicia incidant quæ consilijs humanis inextrica=
 bilia sunt. **I**n his cum facere officium suum magi=
 stratus student, & fide auxilium petunt, sentient
 se iuari à **D**eo etiamsi euentus non prorsus no=
 stris cogitationibus respondent, ut supra de Io=
 natha dictum est. **H**æc est uera politica sapien=
 tia, su=

tia, supra Aristotelicam, & supra consilia sapientum, qui Deum non uerè inuocant, sed decurrunt ad uaria & inconcessa præsidia. Hæc etiamsi nõ intelligit rudis ætas, tamen monenda est, ut discat hæc duo, faciendum esse officium, nec admiscenda esse mala consilia, & petendam ac forti, magno & constanti animo expectandam esse defensionem à Deo, sicut Psalmus 36. ait, **Commenda Deo uiam tuam, & ipse faciet.** Item subditus esto Deo, & ora eum. Item, **Expecta Deum, & custodi uiam eius.** O salutarem sapientiam, quæ & euentus parit fœlices, et in periculis magnam consolationem & constantiam consiliorum adfert.

DE REVERENTIA ET OBE-
dientia debita ministris Euangelij.

Etsi in tertio præcepto dictum est, de ministerio Euangelij conseruando, tamen maxime probandum est, quòd in hoc quarto præcepto docent de obedientia & reuerentia præstanda pastoribus Ecclesiarum recte docentibus. Sed semper tenenda est æterna & immutabilis regula, **Fugite idolatriam.** Itẽ, **Si quis aliud Euangelium docebit, anathema sit.** Quare necesse est uitare idola, necesse est discedere ab ijs, qui idola & impias opiniones defendunt, etiamsi uo-

F cantur